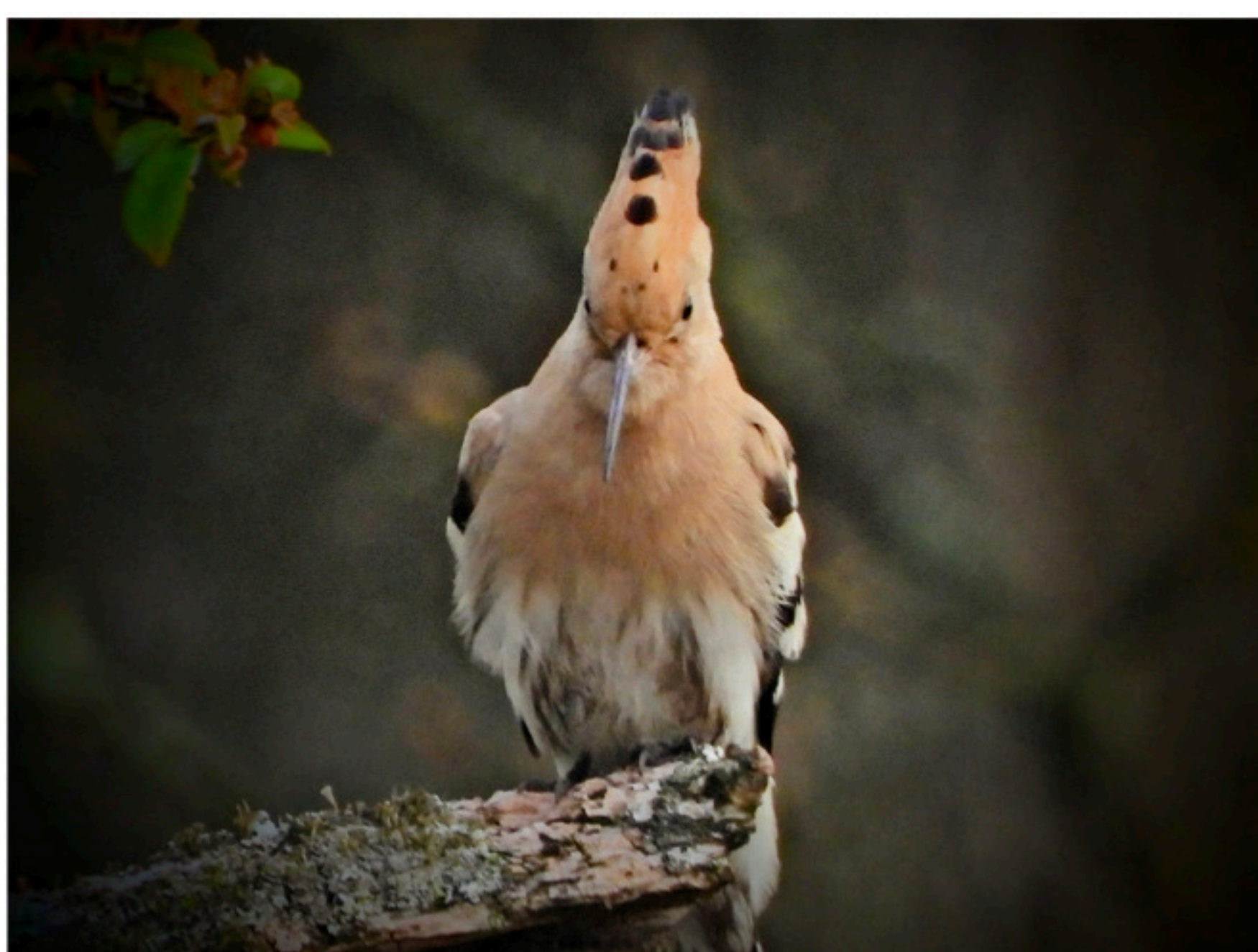

**10 JAAR NESTKASTENPROJECT STICHTING
KOEKLOERE**

HOP EN DRAAIHALS

DECEMBER 2024

10 JAAR NESTKASTENPROJECT HOP EN DRAAIHALS

2015 - 2024 MEINWEG

Auteurs:

Leo Koster
Joop Wolters

Stichting Koekeloere
Stichting Koekeloere

Organisatie: Stichting Koekeloere

Coördinatie: Jan Boeren en Ernest van Asseldonk

Documentatie en veldmedewerkers: Leo Koster en Joop Wolters

Foto's, figuren, interactieve kaarten en bijschriften: Joop Wolters

Indien anders vermeld

Interactieve kaarten zijn digitale kaarten waarmee je kunt in- en uitzoomen, weergeven in 2D en 3D, onderliggende gegevens zoals beeldmateriaal kunt opvragen, diverse lagen kunt tonen, afstanden en oppervlaktes meten en bepaalde informatie kunt visualiseren.

Stichting Koekeloere
Hofstraat 7, 6019 CB Wessem
Info@stichtingkoekeloere.nl
Rapportnummer SK2024/01

Inhoudsopgave:

Projectomschrijving	4
Methode.....	4
Locatie nestkasten op interactieve kaart (schermafbeelding).....	5
Afbeeldingen nestkasten hop en draaihals.....	6
Herkenning hop en draaihals.....	7
Bezetting nestkasten per jaar.....	8
Tabel aantal nesten en juveniel.....	15
Grafiek holenbroeders in de nestkasten.....	16
Afbeeldingen nesten holenbroeders.....	17
Tabel en grafiek waarnemingen en broedgeval draaihals.....	18
Hoornaars in de nestkasten.....	19
Verslag broedgeval draaihals in 2021.....	20
Waarnemingen draaihals 1962 - 2024	26
Broedseizoen draaihals.....	26
Verslag broedgeval hop 2023.....	27
Tabel en grafiek waarnemingen en broedgeval hop.....	29
Afbeeldingen hop.....	30
Overwinteraars in de nestkasten.....	33
Afbeelding nestkast draaihals 1984 en 2021.....	34
Hoe verder komende jaren.....	35

Projectomschrijving:

In april 2015 zijn wij begonnen met het ophangen van tien speciale nestkasten voor de Draaihals op de Meinweg. Met het aanbieden van voldoende nestgelegenheid in een geschikte habitat hopen we dat de Draaihals weer tot broeden komt op de Meinweg. In de vorige eeuw was de Draaihals een regelmatige broedvogel. Het laatste bewezen broedgeval op de Meinweg was in 1989 in een nestkast. In 2016 zijn er nog 24 nestkasten opgehangen in de omgeving Slenk/Kombergen. In 2018 zijn 23 nestkasten opgehangen in en nabij het Gagelveld. Alle nestkasten voor de Draaihals zijn van vurenhout, hebben dezelfde maatvoering en worden genummerd. Invliegopening ovaal 35/40 mm. Vier nestkasten in de Slenk, opgehangen in 2016, hebben een Invlieggat van 70 mm. Maatvoering 170x120x400 mm. (LxBxH) Als bodembedekking hebben we een dunne laag (5 cm) hout spaanders aangebracht. De nestkasten werden opgehangen op een hoogte tussen 1,80 en 2,00 mtr.

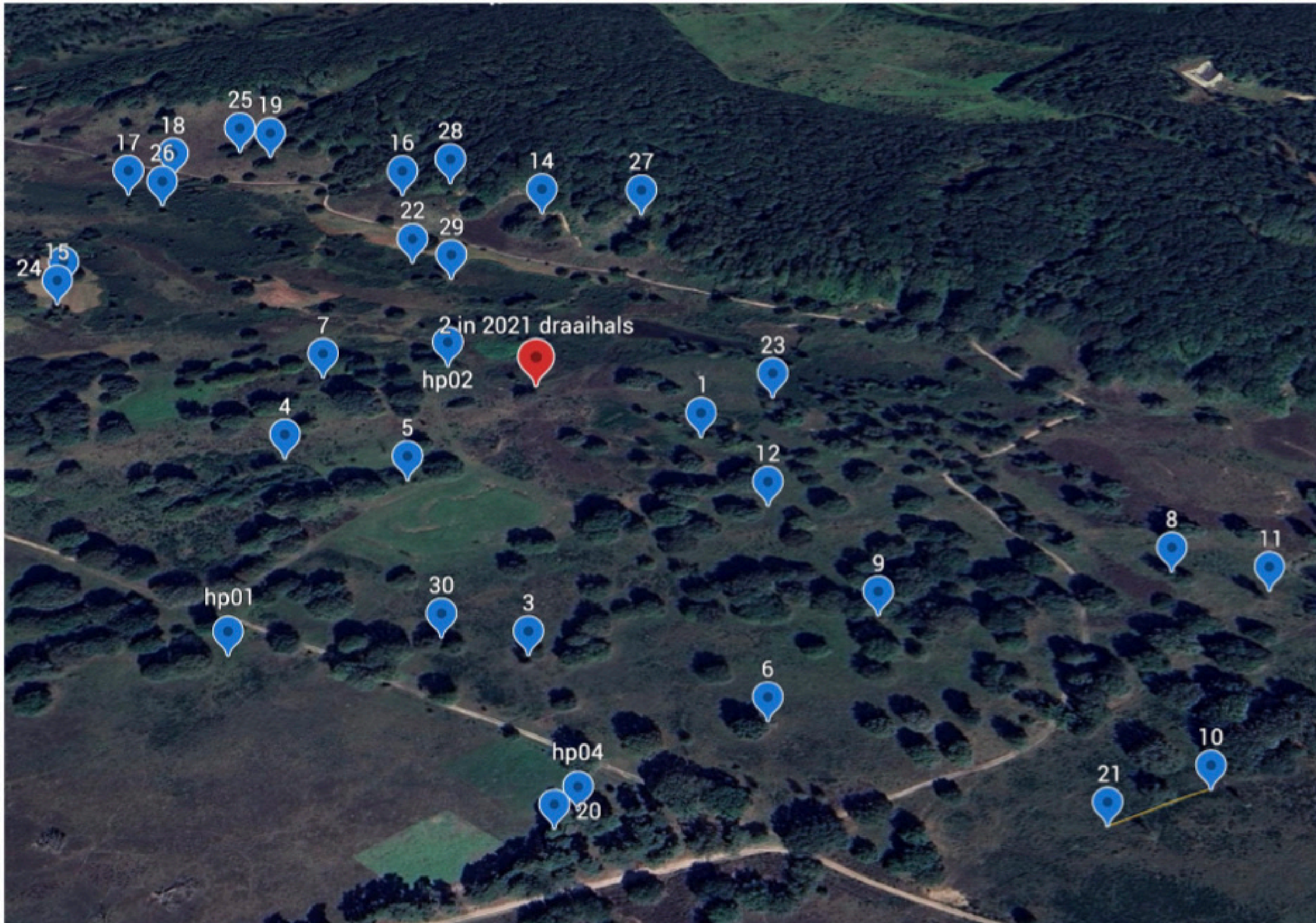

In 2023 zijn twee speciale nestkasten voor de Hop geplaatst in de verbrande Herkenbosscherheide en in 2024 nog twee nestkasten in de omgeving hiervan. Deze nestkasten met een groter bodemoppervlak zijn gemaakt van watervaste multiplex. Invliegopening 51 mm. Maatvoering 300x500x300 mm. LxBxH. Als bodembedekking hebben wij een dunne laag houtsnippers (5 cm) aangebracht. De nestkasten werden opgehangen op een hoogte tussen 0,60 en 0,80 mtr.

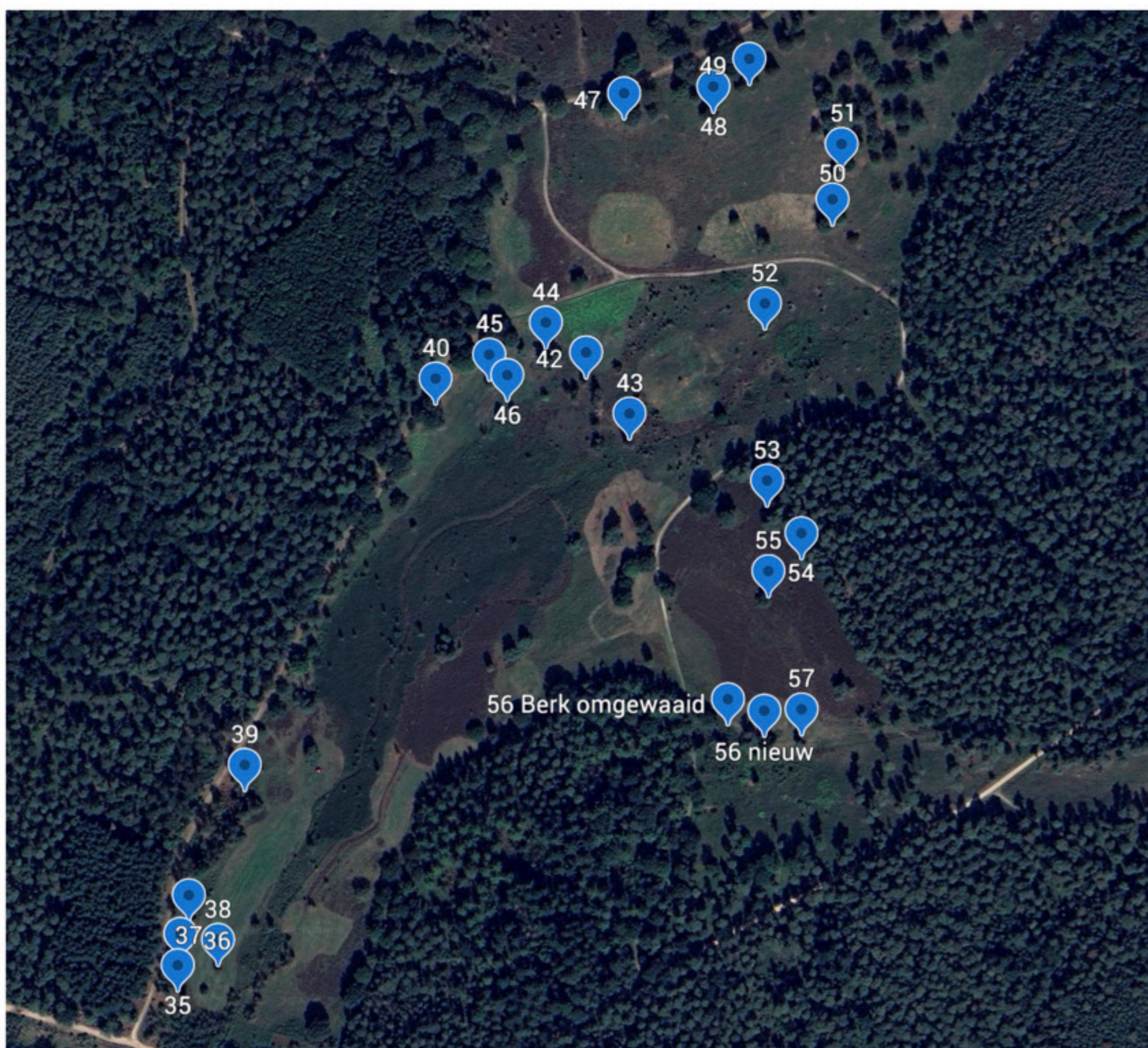
Methode:

De twee veldmedewerkers documenteren, observeren, controleren en beheren de nestkasten. Controlerondes worden gelopen in april, mei, juni en zonodig in juli. Reinigen van de nestkasten vindt plaats in de winter. Eind augustus wordt ook een controleronde gelopen op de aanwezigheid van Hoornaars in de nestkasten. Alle gegevens, zoals bezetting worden bijgehouden in Excel bestanden en samengevat per broedseizoen. Van alle nestkasten worden foto's gemaakt en gps coördinaten genoteerd. Er zijn interactieve kaarten samengesteld van de locaties van de nestkasten. Eén keer per jaar (half Mei) worden de nestkasten geopend om de werkelijke bezetting vast te stellen. Foto's worden gemaakt van de nesten, eieren en juveniele vogels die op dat moment in de nestkasten aanwezig zijn. Tevens zijn er filmopnames gemaakt. Iedere observatieronde langs de nestkasten wordt uitvoerig in dagboekvorm omschreven.

Locatie nestkasten Draaihals in de Slenk (schermafbeelding interactieve 3D kaart)

Locatie nestkasten in het Gagelveld (schermafbeelding interactieve kaart)

Nestkast Hop

Nestkast Draaihals

Herkenning Draaihals

Draaihalzen (*Jynx torquilla*) zijn onopvallende schaarse broedvogels die tot de spechten familie (Picidae) behoren. Het is de enige trekvogel onder de spechten. Het zijn holenbroeders die echter zelf geen holte in bomen hakken. Ze roffelen niet. Zestien tot achttien cm. groot. De Draaihals heeft een uitstekende schutkleur, met aan de bovenzijde donkere strepen, dat doet denken aan boomschors. (zie foto juveniel) de hals en onderzijde staart heeft een regelmatig donker streepjespatroon op een lichte ondergrond. De buik en borst laat een schubachtig v-tjes patroon zien. Zijn tong is lang en kleverig. Doordat de Draaihals zijn kop ver kan strekken en doordraaien lijkt dat op slangachtige bewegingen. De roep lijkt op die van een Boomvalk. Kjie-kjie-kjie-kjie-kjie. Vaak wordt deze eentonige roep (3 tot 12 x) met tussenpozen herhaalt. Soms vliegt hij van zangpost naar zangpost en begint dan weer opnieuw te roepen. Dit is om het vrouwtje te lokken. Man en vrouw zijn uiterlijk niet van elkaar te onderscheiden. Hij zit vaak op een horizontale tak en foerageert voornamelijk op de grond. Het hoofdvoedsel zijn mieren en miereneieren. Soms worden er bessen gegeten. Jonge Draaihalzen kunnen een sissend geluid maken.

Herkenning Hop

De Hop (*Upupa epops*) is een schaarse broedvogel uit de familie Hoppen (Upupidae). De Hop heeft een rood-oranje-bruin verenkleed. De staart en de vleugels zijn zwart met brede witte strepen. De grote opvallende kuif kan tooiachtig worden uitgespreid. Man en vrouw zijn niet van elkaar te onderscheiden. De Hop foerageert voornamelijk tussen schrale zandige vegetaties op of in de bodem. Dit doet hij door met zijn lange dunne omlaaggebogen snavel regelmatig in de grond te prikken. Zijn baltsroep is onmiskenbaar door twee, drie of vier keer kort na elkaar "hoep" "hoep" "hoep" te roepen. Tijdens zijn vlucht kan hij een "gaaiachtig" geluid maken. De Hop is een holenbroeder en heeft een vlinderachtige vlucht. Soms neemt hij een zandbad.

Bezetting nestkasten per jaar van 2015 t/m 2024

2015:

Pimpelmees

Zaterdag 4 april worden de eerste 10 nestkasten opgehangen in de slenk/kombergen op een hoogte tussen 1,80 en 4,00 mtr. De nestkasten worden voorzien van een laagje houtsnippers (5 cm) van iedere locatie wordt een foto gemaakt met gps coördinaten. Op 3+4 Mei 2015 wordt een zingend mannetje *Draaihals* waargenomen in de slenk en wordt een foeragerende *Hop* op het pad richting Elfenmeer gezien. Op 5 mei krijgen we de *Draaihals* in beeld en horen regelmatig zijn baltsroep. De *Draaihals* is nog enkele dagen aanwezig tot 12 Mei,

maar wordt daarna niet meer gezien of gehoord.

Bezetting nestkasten 2015: Alle 10 nestkasten bezet

6x koolmees, 3x pimpelmees, 1x bonte vliegenvanger

2016:

Bonte Vliegenvanger

Zaterdag 23 januari 2016 worden weer 20 nestkasten voor de *Draaihals* opgehangen in de Slenk/kombergen. Invliegopening ovaal 35/40 mm. Tevens 4 nestkasten voor *Draaihals/Hop*. Invliegopening rond 70 mm. Deze nestkasten worden allemaal op kijkhoogte van ca. 1,80 mtr. opgehangen. De 10 nestkasten die in 2015 zijn opgehangen worden met een plamuurmes gereinigd. De nestkasten worden voorzien van een laagje houtsnippers (5 cm) van iedere locatie wordt een foto gemaakt met gps coördinaten. Er wordt geen hop waargenomen.

Op 4 mei 2016 wordt een *Draaihals* gehoord en gezien.

Bezetting 34 nestkasten 2016:

12x koolmees, 1x pimpelmees, 19x bonte vliegenvanger

2017

Koolmees

Op 25 februari worden de nestkasten gereinigd. Voorgesteld wordt om de helft van de nestkasten te reinigen en de andere helft niet. Wel worden alle volgebouwde nestkasten, die bezet waren door Hoornaars, gereinigd. Opvallend is dat in de volgebouwde nestkasten door de Hoornaars nog maar weinig nestmateriaal te vinden is van de broedvogels die er dit jaar in gebroed hebben. Het lijkt erop dat de Hoornaars dit nestmateriaal ook gebruiken om hun raten te bouwen. Er worden dubbele nesten aangetroffen. Vaak

onderste nest van de Mezen (mos en haren van zwijnen) en bovenste nest van de Bonte Vliegenvanger (pijpenstrootje)

Bezetting 34 nestkasten 2017:

13x koolmees, 3x pimpelmees, 17x bonte vliegenvanger

Op 19 en 20 april en 6 mei wordt een *Draaihals* gezien in het Gagelveld en op 7 mei bij de nestkast SK20. Op 20 augustus wordt een *Hop* gezien op het Wolfsplateau.

2018:

Boomklever

Op 24 februari 2018 worden alle nestkasten gereinigd en verstevigd. Veel nachtvlinders (plakkers) worden aangetroffen. Stichting Koekeloere heeft toestemming gekregen van Staatsbosbeheer om ook in het Gagelveld nestkasten te plaatsen. Hier zijn in het verleden ook *Draaihalzen* waargenomen. In 2017 ook een paartje *Draaihals*. Op 9 maart 2018 worden 23 nestkasten voor de *Draaihals* geplaatst rondom het Gagelveld. Het zijn dezelfde type nestkasten als in de Slenk. Ook worden enkele berkenbomen geringd. Dit om de boom te laten afsterven, zodat spechten makkelijker hun holtes kunnen hakken, is de gedachte.

De *Draaihals* zou deze natuurlijke holte dan kunnen

gebruiken. Ook worden in enkele berken gaten met een doorsnede van 30 mm. geboord, met de gedachte dat spechten worden aangespoord om daar hun holte te hakken. Deze nestkasten worden allemaal op kijkhoogte van ca. 1,80 mtr. opgehangen. De nestkasten worden voorzien van een laagje houtsnippers (5 cm) van iedere locatie wordt een foto gemaakt met gps coördinaten.

Bezetting nestkasten 2018

Slenk: 17x koolmees, 2x boomklever, 13x bonte vliegenvanger, 2 nestkasten niet bezet

Gagelveld: 19x koolmees, 1x pimpelmees, 3 bonte vliegenvanger

Op 21 mei wordt een *Draaihals* gezien bij het kommiezenpad/rolvennen en op 24 mei midden in de Slenk. Er wordt geen *Hop* waargenomen.

2019:

Juveniel bonte vliegenvanger

In februari 2019 worden alle nestkasten weer gereinigd en indien nodig gerepareerd en bekleed met bast van de berk. Alle nestkasten hangen nu op een hoogte tussen de 1.50 mtr. en 2.20 mtr. We hebben nu geen ladder meer nodig om de nestkasten te reinigen. Tijdens het reinigen constateren wij dat vaker 2 nesten op elkaar zijn gebouwd, die van de Koolmees en Bonte Vliegenvanger. De raten van de Hoornaars worden ook ieder jaar verwijderd.

Slenk: 24x koolmees, 5x boomklever, 4x bonte vliegenvanger

Gagelveld: 17x koolmees, 3x pimpelmees, 2x boomklever, 1x bonte vliegenvanger

2019 geen *Draaihals* of *Hop* gezien of gehoord.

Nestkast overleeft de brand

In december 2019 bespreken wij de resultaten van voorgaande jaren en komen wij tot nieuwe inzichten. Volgens inzichten in andere projecten komen we tot de conclusie dat de nestkasten er te clean uitzien en te zeer opvallen vanwege het blanke vurenhout. *Draaihalzen* broeden graag in een opener biotoop. *Draaihalzen* schijnen een voorkeur te hebben voor meerdere openingen. De nestkasten moeten er niet te netjes uitzien. Er wordt een manier bedacht om de nestkasten te "verouderen". De nestkasten worden "bekleed" met de dunne bast van de berk. Deze bast wordt

aangebracht met behulp van een nietapparaat. De methode werkt uitstekend. In enkele nestkasten wordt een tweede Invlieggat geboord met een speedboor van 30 mm. Ook wordt besloten om enkele nestkasten te verplaatsen naar de Slenk tussen de Gagel. Tevens worden enkele omgevallen stukken berkenboom met een spechtengat verzameld en bevestigd aan andere bomen in de Slenk en Gagelveld. 17, 18, 24 en 25 januari 2020 worden deze werkzaamheden uitgevoerd en tevens weer alle nestkasten gereinigd. Nieuwe gps foto's en overzichtskaarten worden gemaakt. Op 20 april 2020 onstaat er een grote brand die tot eind april 2020 heeft gewoed. Ca. 200 ha. heide en bosgebied verbrandt. Een grote zwart geblakerde vlakte blijft over. Twee nestkasten en 1 geplaatste boomstam verbranden. Door de harde wind heeft de brand zich snel verplaatst. Diverse nestkasten die aan bomen hangen in het verbrande gebied overleven de brand. De vogels die op dat moment in de nestkasten een nest hadden blijven er in broeden en slagen er wonderwel in om hun jongen groot te brengen. De Slenk was tot 1 mei verboden gebied.

Bezetting nestkasten 2020:

Slenk: 20x koolmees, 5x pimpelmees, 2x boomklever, 1x gekraagde roodstaart, 4x bonte vliegenvanger. 2x nestkast verbrand.

Gagelveld: 15x koolmees, 4x pimpelmees, 2x boomklever, 2x bonte vliegenvanger.

2020 Op 31 juli wordt een *Draaihals* gezien bij de spoorlijn in de buurt van de parkeerplaats. Er wordt geen *Hop* waargenomen.

2021

Draaihals

In december 2020 worden alle nestkasten gereinigd en zonodig opnieuw bekleed met berkenbast. De nestkasten krijgen al een "ouder" uiterlijk. Op de daken vormen zich korstmossen en de nestkasten vallen bijna niet meer op in de omgeving. Ook worden enkele nestkasten verplaatst naar plekken verder van de bosrand af. De nestkast SK02 wordt verplaatst naar een nieuwe plek aan een afgestorven zomereik aan de rand van de Slenk.

Dit jaar kiest een paartje draaihals de nestkast SK02 uit om in te broeden. Het broedgeval wordt uitgebreid gedocumenteerd, gefotografeerd en gefilmd.

Bezetting nestkasten 2021:

Slenk: 27x koolmees, 1x boomklever, 3x gekraagde roodstaart, 1x bonte vliegenvanger, 1x boomkruiper, **1x Draaihals**

Gagelveld: 17x koolmees, 1x pimpelmees, 2x boomklever, 2x bonte vliegenvanger, 1x gekraagde roodstaart

Bezetting nestkast SK02:

2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Pimpelmees	Bonte vliegenvanger	Koolmees	Bonte vliegenvanger	Boomklever	Koolmees	Koolmees en draaihals	Koolmees	Koolmees	Koolmees

2021 Geslaagd broedgeval Draaihals in nestkast SK02, 10 eieren en 4 uitgevlogen juveniel!! De Hop is aanwezig van 23 april t/m 24 mei tussen Slenk en Rolvennen.

2022

Boomklever

Eind december 2021 worden alle nestkasten weer gereinigd en indien nodig gerepareerd en bekleed met bast van de berk. Enkele bomen met nestkast zijn omgewaaid. De nestkasten worden gerepareerd en verplaatst naar andere bomen. Afgevallen nestkasten worden ook ieder jaar weer opnieuw opgehangen en sommige met een draad verstevigd. De nestkasten midden in de slenk zijn moeilijk te bereiken door de natte omstandigheden en de hoge Gagel.

Bezetting nestkasten 2022:

Slenk: 25x koolmees, 1x boomklever, 2x gekraagde roodstaart, 3x bonte vliegenvanger. 1x boomkruiper,

Gagelveld: 16x koolmees, 1x pimpelmees, 1x boomklever, 5x bonte vliegenvanger

2022 *Draaihals* is aanwezig van 10 Mei t/m 4 Juni. De *Hop* van 30 april t/m 7 mei. Beiden tussen Slenk en Rolvennen.

2023

Man gekraagde roodstaart

Eind december 2022 worden alle nestkasten weer gereinigd en indien nodig gerepareerd en bekleed met bast van de berk. In maart 2023 worden nog 2 speciale nestkasten geplaatst voor de *Hop*. De *Hop* is aanwezig van 30 april t/m 6 juli. Daarna nog 2 waarnemingen op 2 en 10 augustus. Een paartje *Hop* heeft een geslaagd broedgeval gehad met 1 uitgevlogen juveniel. De *Hop* heeft waarschijnlijk in een spechtengat in een dikke zomereik gebroed. In maart worden 2 door onszelf ontworpen en gemaakte nestkasten voor de *Hop* geplaatst op de Herkenbosscherheide.

Het hout is beschikbaar gesteld door een vrijwilliger van Stichting Koekeloere.

Bezetting nestkasten 2023:

Slenk: 21x koolmees, 1x pimpelmees, 1x boomklever, 3x gekraagde roodstaart, 2x bonte vliegenvanger.

Gagelveld: 7x koolmees, 3x pimpelmees, 1x boomklever, 6x bonte vliegenvanger

2023 *Draaihals* aanwezig van 27 April t/m 13 Mei. Broedgeval *Hop* met 1 juveniel.

2024

Boomkruiper

Eind december 2023 worden alle nestkasten weer gereinigd en indien nodig gerepareerd en bekleed met bast van de berk. In februari 2024 worden nogmaals 2 speciale nestkasten voor de *Hop* geplaatst, weer met toestemming van Staatsbosbeheer. De invliegopeningen van de 4 nestkasten voor de *Hop* worden dichtgehouden tot de eerste waarneming van de *Hop* in Limburg op 10 april.

Bezetting nestkasten 2024:

Slenk: 21x koolmees, 1x pimpelmees, 1x gekraagde roodstaart, 2x bonte vliegenvanger.

Gagelveld: 11x koolmees, 1x pimpelmees, 1x boomkruiper, 7x bonte vliegenvanger

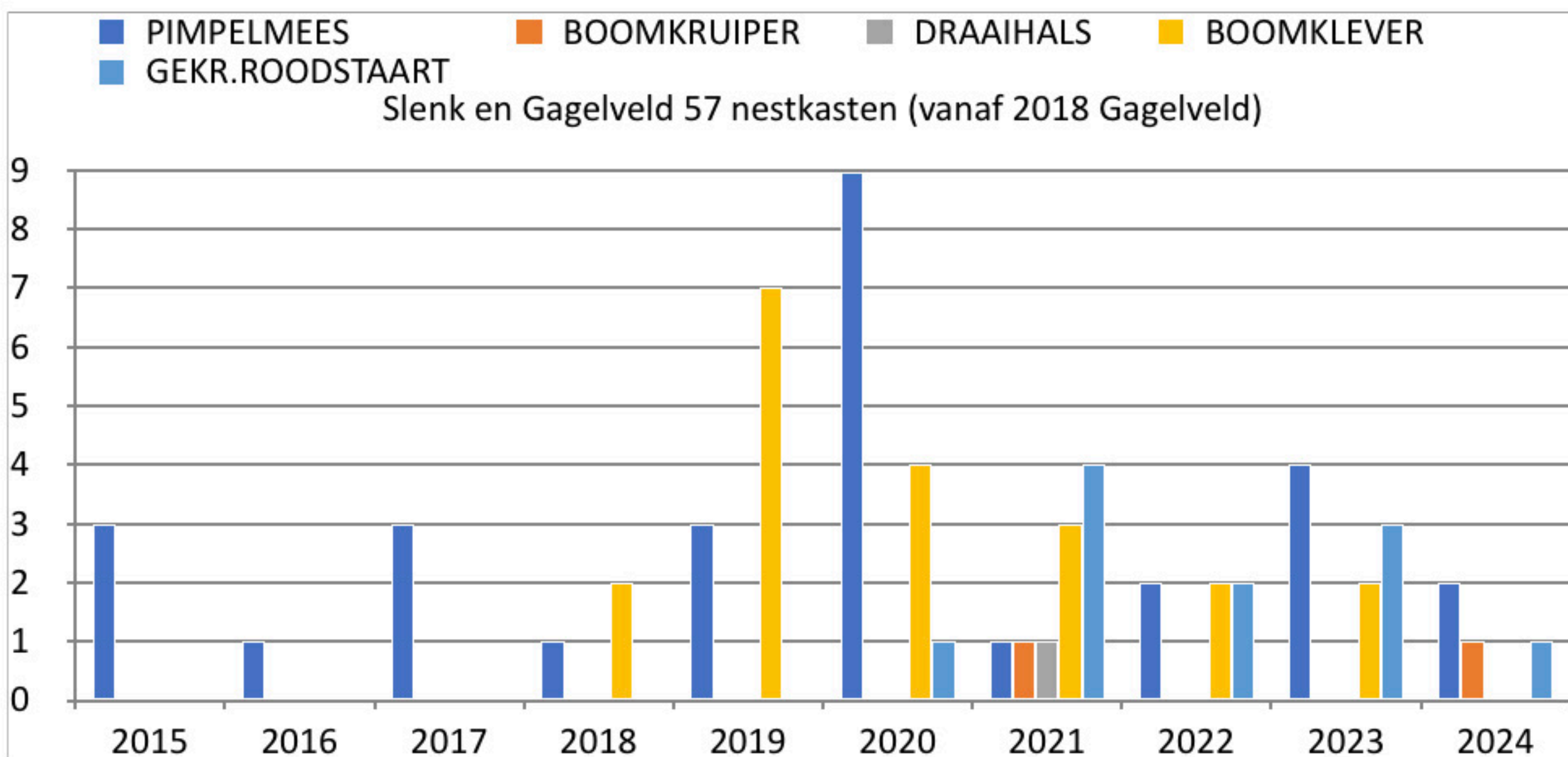
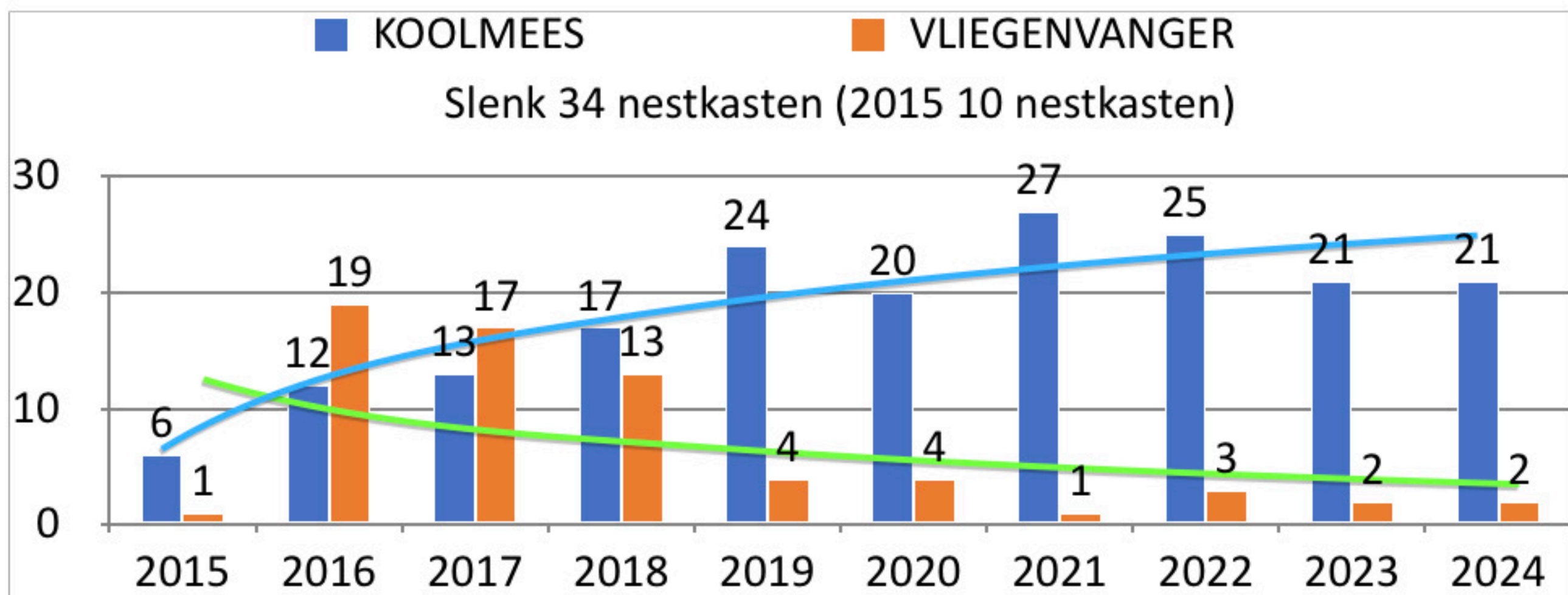
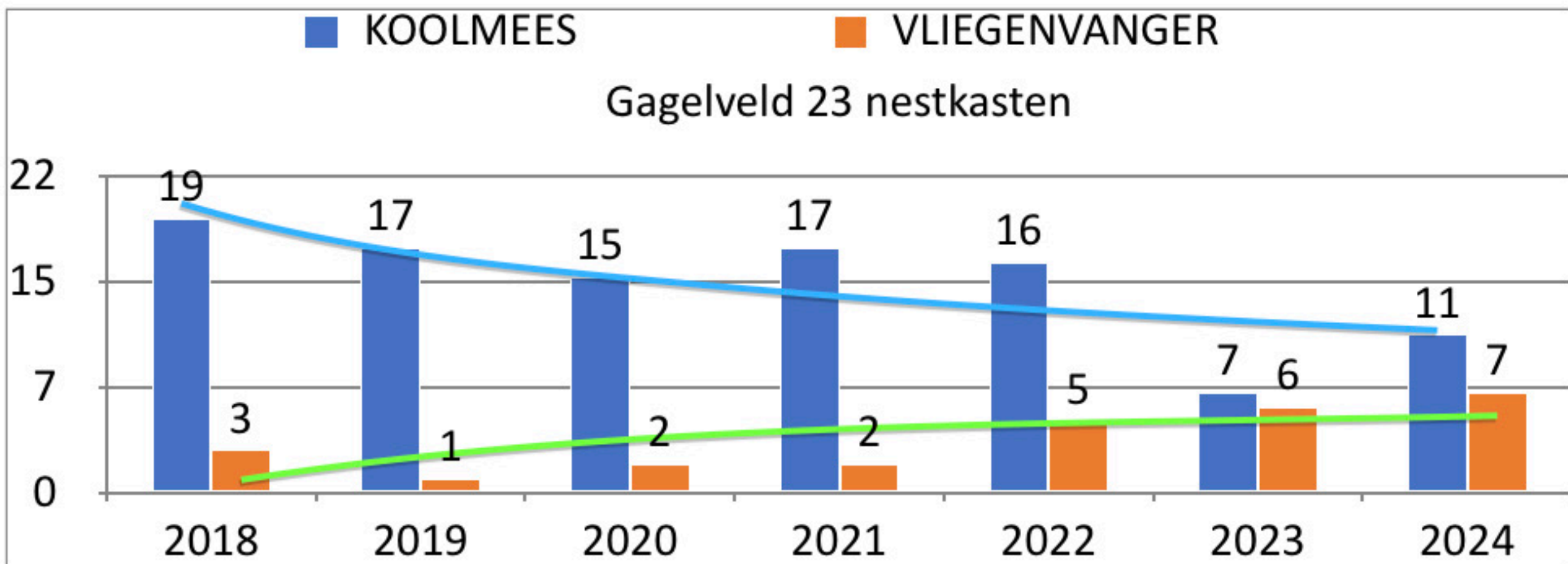
2024 *Draaihals* aanwezig van 5 Mei t/m 5 Juli. *Draaihals* vaak langdurig baltsend vanaf hoge zangposten, en zich verplaatsend van Herkenbosscherheide naar Slenk. Geen broedgeval omdat er geen vrouw *Draaihals* is bijgekomen. De *Hop* was aanwezig van 13 april t/m 10 mei.

Totaal aantal nesten en uitgevlogen juveniel nestkasten Slenk en Gagelveld

Nestkast Bewoners	2015 slenk	2016 slenk	2017 slenk	2018 slenk	2019 slenk	2020 slenk	2021 slenk	2022 slenk	2023 slenk	2024 slenk	10 jaar Totaal	Gemiddeld aantal Juveniel per nest	Totaal Aantal Juveniel
KOOLMEES	6	12	13	17	24	20	27	25	21	21	186	8	1488
PIMPELMEES	3	1	3			5		1	1	1	15	7	105
VLIEGENVANGER	1	19	17	13	4	4	1	3	2	2	66	7	462
BOOMKRUIPER							1				1	7	7
DRAAIHALS							1				1	4	4
BOOMKLEVER				2	5	2	1	1	1		12	6	72
GEKR.ROODSTAART						1	3	2	3	1	10	5	50
	10	32	33	32	33	32	34	32	28	25	291	6,29	2188

Nestkast Bewoners	2018 gagelveld	2019 gagelveld	2020 gagelveld	2021 gagelveld	2022 gagelveld	2023 gagelveld	2024 gagelveld	7 jaar Totaal	Gemiddeld aantal Juveniel per nest	Totaal Aantal Juveniel
KOOLMEES	19	17	15	17	16	7	11	102	8	816
PIMPELMEES	1	3	4	1	1	3	1	14	7	98
VLIEGENVANGER	3	1	2	2	5	6	7	26	7	182
BOOMKRUIPER							1	1	7	7
DRAAIHALS									4	0
BOOMKLEVER		2	2	2	1	1		8	6	48
GEKR.ROODSTAART				1				1	5	5
	23	23	23	23	23	17	20	152	6,29	1156

	Slenk	Gagelveld		Percentage Juveniel
	Totaal aantal Juveniel	Totaal aantal Juveniel	Totaal aantal Juveniel	
KOOLMEES	1488	816	2304	68.9%
PIMPELMEES	105	98	203	6.0%
VLIEGENVANGER	462	182	644	19.3%
BOOMKRUIPER	7	7	14	0.4%
DRAAIHALS	4	0	4	0.1%
BOOMKLEVER	72	48	120	3.6%
GEKR.ROODSTAART	50	5	55	1.7%
Totaal	2188	1156	3344	100%
Totaal	291 Nesten 10 jaar	152 nesten 7 jaar	443 nesten	

Boomklever

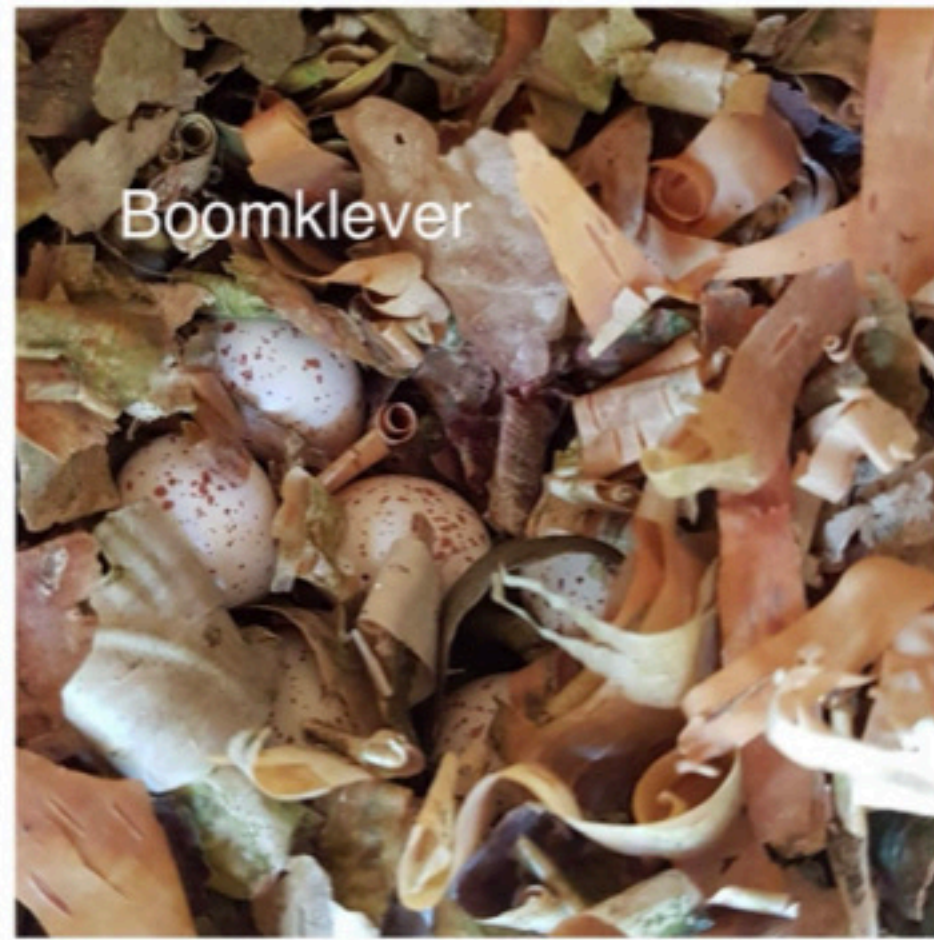
Koolmees

Bonte Vliegenvanger

Koolmees

Boomklever

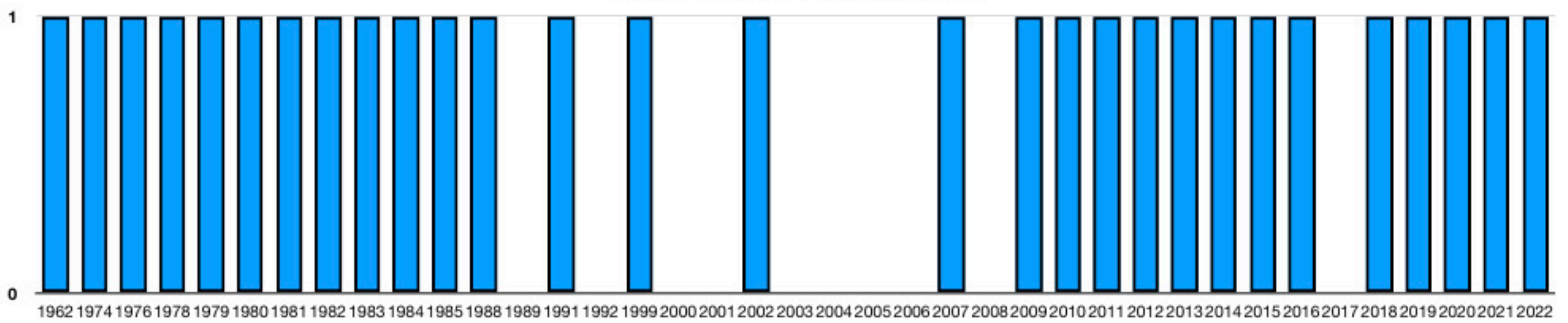
Bonte Vliegenvanger

waarnemingen per jaar (1962 - 2024) per periode (donkergroen broedgeval)

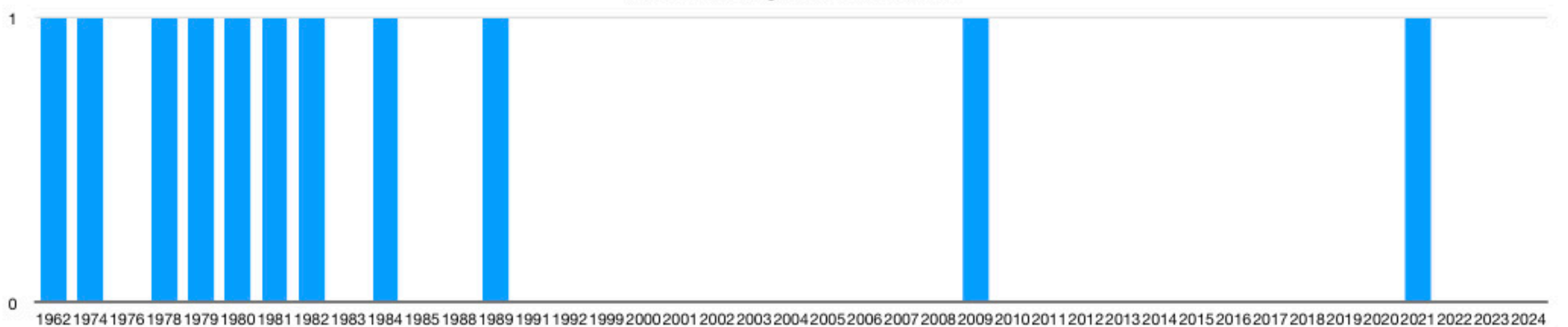
Jaar	april		mei		juni		juli		augustus		september	
	1 t/m 14	15 t/m 30	1 t/m 14	15 t/m 31	1 t/m 14	15 t/m 30	1 t/m 14	15 t/m 31	1 t/m 14	15 t/m 31	1 t/m 14	15 t/m 30
1962	Nestkast	Tullemans										
1974		Driessen										
1976												
1978		Driessen			Nestvondst							
1979		Driessen			Nestvondst							
1980					Nestvondst							
1981		Driessen			Nestvondst							
1982					Nestvondst							
1983												
1984	Nestkast				Nestvondst							
1985												
1988												
1989					Nestvondst							
1991												
1992												
1999												
2000												
2001												
2002												
2003												
2004	12 april											
2005												
2006												
2007												
2008												
2009					Nestvondst	13 juni						
2010												
2011												25 sept
2012												
2013												
2014	4 apr											
2015												
2016												
2017												
2018												
2019												
2020												
2021	Nestkast		13 mei	Baltsen	5 jun		12 juli					
2022												
2023							15 juni					
2024										23 aug		

Broedperiode Broedperiode Broedperiode Broedperiode

Jaren met waarnemingen van de draaihal

Jaren met broedgeval van de draaihal

Hoornaars

Jaarlijks controleren wij begin september alle nestkasten op Europese Hoornaars (*Vespa crabo*). Dit is de grootste wespensoort in Nederland. Alleen de koninginnen overwinteren. De rest van de kolonie sterft in het najaar uit. Het nest is een papieren kunstwerk opgebouwd van cellulose. Dat zijn vezels die de Hoornaar afraspt van dode boomstammen. Opvallend zijn de verschillen van het aantal nesten per jaar in de nestkasten. De oorzaak kan liggen in de weersomstandigheden als de koninginnen uitvliegen in het voorjaar. Er zijn geen Aziatische Hoornaars aangetroffen.

Aantal nestkasten met hoornaars per jaar (57 nestkasten)

Hoornaar	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Nesten	9	19	37	1	28	6	0

Verslag broedgeval van de draaihals in 2021

13 mei 2021 is er een melding van een roepende draaihals in de slenk. 14 mei krijgen we plotseling een hop in beeld in de buurt van de nestkasten en tegelijkertijd horen we boven in een boom de roepende draaihals. De eerste bewegende beelden van een hop op de Meinweg worden gemaakt, en even later ook van de draaihals. Voor ons een heel mooi moment. Van 13 mei t/m 4 juni wordt de draaihals regelmatig roepend waargenomen. Duidelijk op zoek naar een vrouwtje draaihals. De hop is aanwezig geweest op de Meinweg van 23 april t/m 24 mei. Waarschijnlijk is de hop daarna vertrokken omdat hij geen vrouwtje kon vinden. Het biotoop in de buurt van de

5 juni 2021 1e waarneming Draaihals in nestkast

nestkasten lijkt geschikt voor zowel de draaihals als ook de hop. Op 5 juni nemen we voor de eerste keer de draaihals waar in nestkast SK02. De draaihals zit in de opening van de nestkast rustig naar buiten te kijken. De nestkast is bekleed met berkenbast en hangt op ca. 1,80 mtr. hoogte aan een afgestorven zomereik. De draaihals blijft langdurig in de opening zitten en duikt regelmatig naar beneden. Af en toe vliegt de draaihals naar buiten en laat zijn baltsroep horen. Een 2e draaihals wordt niet gezien. Man en vrouw zijn uiterlijk niet van elkaar te

onderscheiden. Op 7 juni vliegt een draaihals regelmatig in en uit de nestkast en laat af en toe zijn baltsroep horen. Op 8 juni wordt de nestkast middels een dunne draad verstevigd aan de boom omdat de bast van de afgestorven eik loslaat. Op 11 juni zien wij voor de eerste keer 2 draaihalzen tegelijk bij de nestkast SK02. Op 12 juni wordt tijdens afwezigheid van beide draaihalzen heel even in de nestkast gekeken. Er bevonden zich 10 mat wit gekleurde eieren van de draaihals in de nestkast. De 10 eieren lagen in een platgedrukt nest van de koolmees. We weten dat in deze nestkast een geslaagd broedgeval was van de koolmees. Het nestmateriaal is door de draaihals niet verwijderd. Op 23, 25 en 27 juni zien we af en toe de draaihals in en uitvliegen. Op 30 juni zien we voor de 1e

10 eieren Draaihals

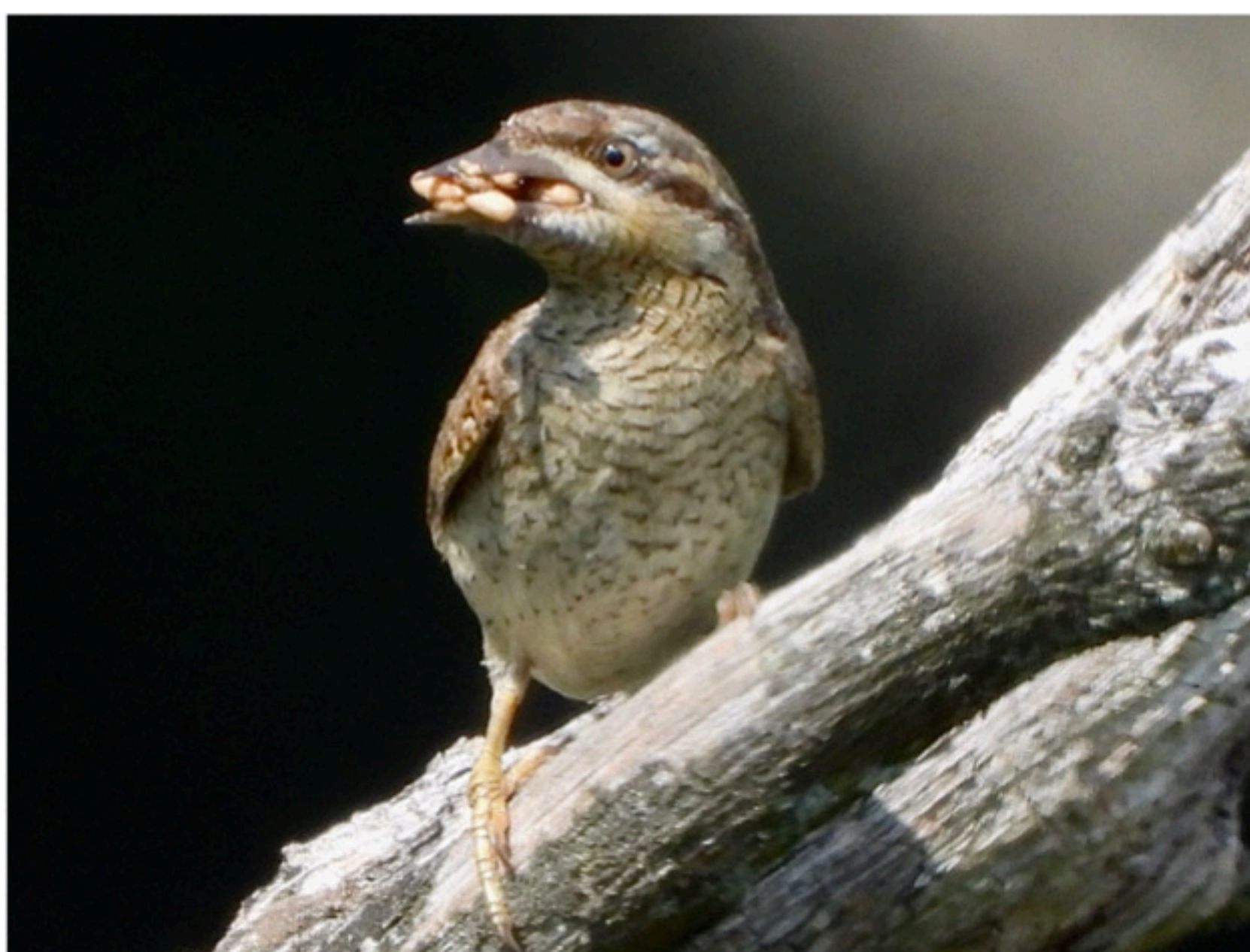

keer voedseltransport naar binnen en transport poepzakje naar buiten. Voornamelijk verschillende soorten miereneieren worden gevoerd. Op 2 juli openen we de nestkast en zien vier gezonde juveniele draaihalzen in de nestkast liggen. Verder geen eieren meer aanwezig. Het kan zijn dat de eierschalen van de zes andere eieren gevoerd zijn aan de juveniele draaihalzen. Omdat de miereneieren weinig kalk bevatten denken wij dat dit een aanvulling kan zijn op hun menu. Op 3 juli proberen wij met een aantal personen te achterhalen waar de draaihalzen foerageren en op welke mierensoorten. De draaihalzen foerageren voornamelijk in een klein gebied, in de buurt van de nestkast, met heide en brem en langs uitgesleten paadjes van de Galloways en zwijnen. Op deze morgen vliegen beide draaihalzen heel vaak in en uit de kast met veel miereneieren in hun bek. De miereneieren

Draaihals met bek vol miereneieren

klonteren als het ware aan elkaar in hun bek. Ook wordt af en toe een bes gevoerd. Op die morgen werden de juveniele 51 x gevoerd en 8 x ontlasting afgevoerd. Er werden mieren in het foerageergebied verzameld en door Willem Vergoossen op naam gebracht.

Bloedrode roofmier (*Formica sanguinea* 5 ex.), Glanzende houtmier (*Lasius fuliginosus* 1 ex.), Humusmier (*Lasius platythorax* 6 ex.) en Zwarte zaadmier (*Tetramorium caespitum* 6 ex.). Op 9 en 10

juli worden de juveniele regelmatig gevoerd met verschillende soorten miereneieren. Ook wordt waargenomen dat een draaihals een braakbal produceert. Op 12 juli 2021 word waargenomen dat alle vier de juveniele draaihalzen uitvliegen. De juveniele zien er gezond uit en hiermee hebben wij een geslaagd broedgeval van de draaihals in de Slenk op de Meinweg. Op 17 juli wordt nog nestmateriaal verzameld. Het territorium is gelegen tussen het Elfenmeer en de doorgaande verharde weg op de

Juveniel Draaihals

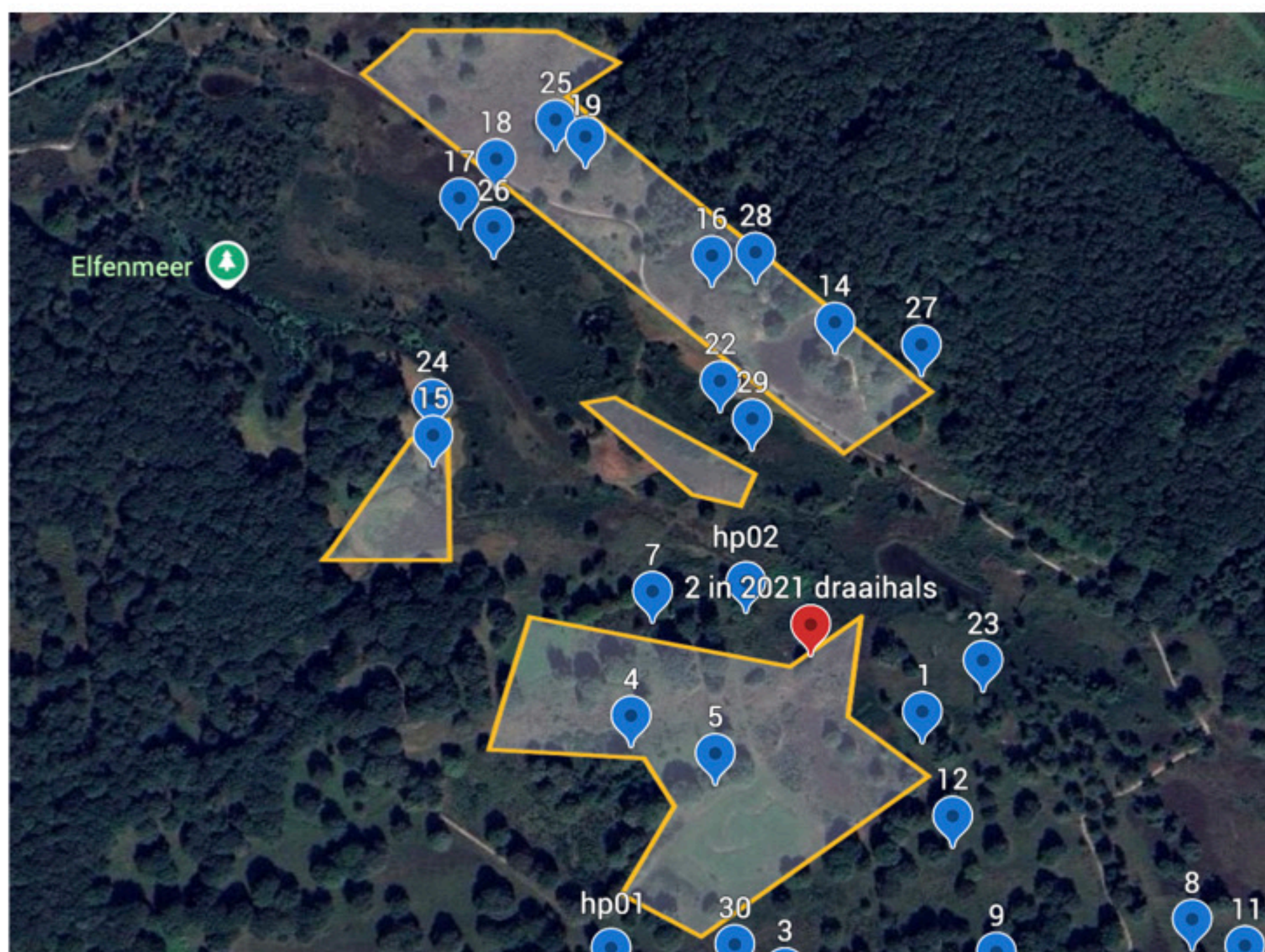

Meinweg, en van de Kombergen tot aan de rand van de Herkenbosscherheide. Precies in het gebied waar al onze nestkasten hangen. De begroeiing langs de randen van de Slenk zijn losstaande zomer- en wintereiken met heide en brem en pijpenstrootje. Midden in de Slenk veel Gagel en enkele solitaire bomen zoals Eik, Berk en Grove Den. Er werden bijzondere waarnemingen gedaan van de draaihals met baltsende Grauwe Klauwieren, Grote Bonte Specht en Koolmezen. Tijdens het observeren van de Draaihals hebben wij rondom de nestlocatie 56 vogelsoorten waargenomen, waaronder alle Nederlandse spechtensoorten. Kleine bonte specht, Middelste bonte specht, Grote bonte specht, Groene specht en Zwarte specht.

Habitat en foerageergebied Draaihals in de Slenk

Foerageergebieden Draaihals 2021 (geel omlijnd)

Nestkasten Draaihals in de Slenk aan Berken

De Draaihals in beeld

Draaihals met poepzakje

Draaihals bij baltsende Grauwe Klauwieren

Draaihals verjaagt Grote Bonte Specht

Draaihals verjaagt Koolmees

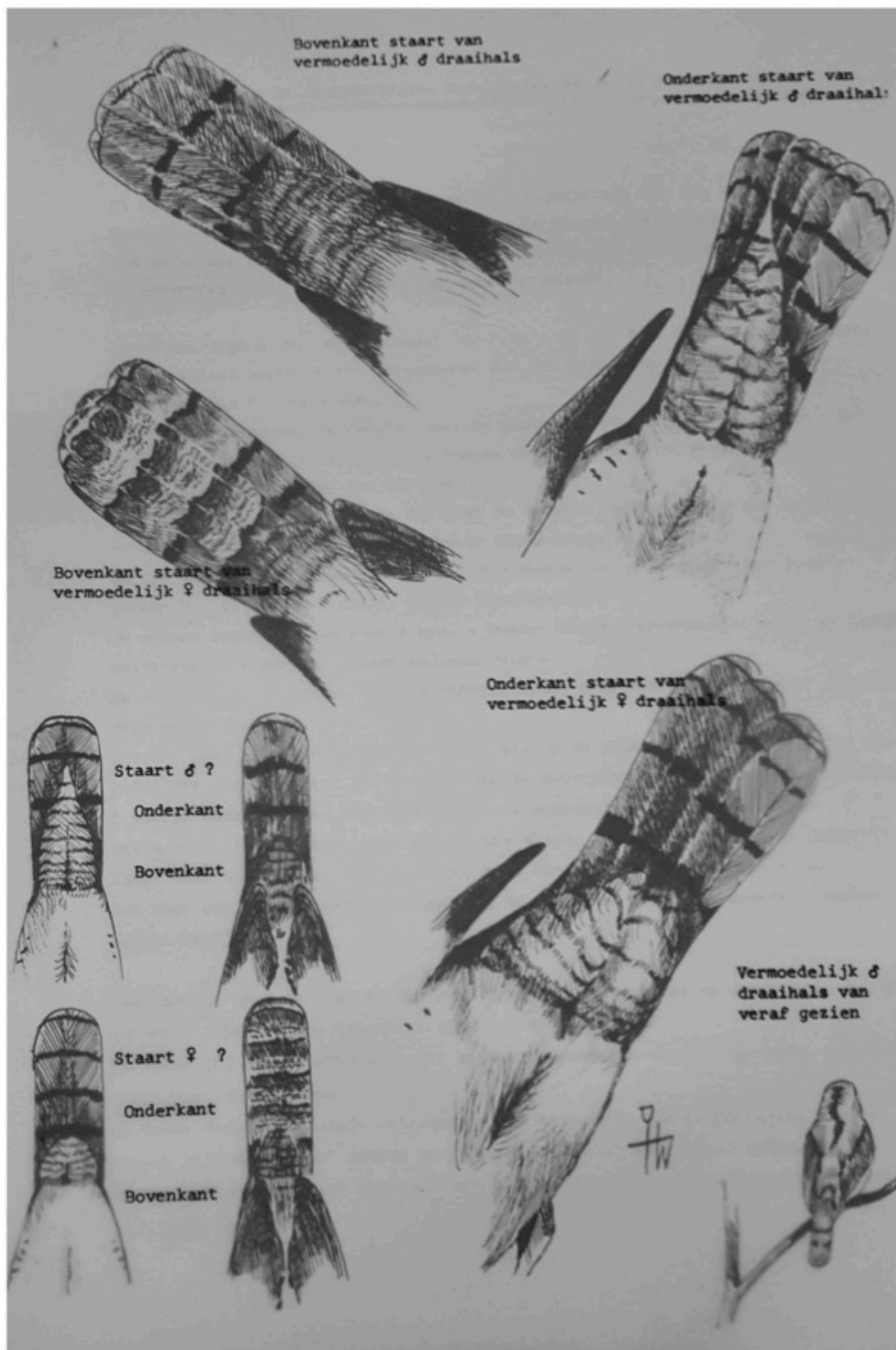
Banding onderkant staart Draaihals

Banding onderkant staart Draaihals

Pentekeningen R. Wijnhoven 1979

Vergelijk onderkant en bovenkant staart van de Draaihals om mogelijke verschillen in de bandering te ontdekken tussen man en vrouw Draaihals.

Schermafbeelding interactieve kaart (gedeelte waarnemingen) Draaihals Meinweg van 1962 t/m 2024

Broedseizoen Draaihals in 2021 Meinweg

Broedseizoen	1 t/m	15 t/m	1 t/m	15 t/m	1 t/m	15 t/m	1 t/m	15 t/m
	14 mei	31 mei	14 juni	30 juni	14 juli	31 juli	14 aug	31 aug
Aanwezig								
Aankomst	13 mei							
Baltsen								
Eileg/broeden			4 juni					
Nestfase								
Uitvliegen					12 juli			
Bedelen								
Zelfstandig							13 aug.	
Vertrek								

Verslag broedgeval van de Hop in 2023

Bouwtekening nestkast Hop

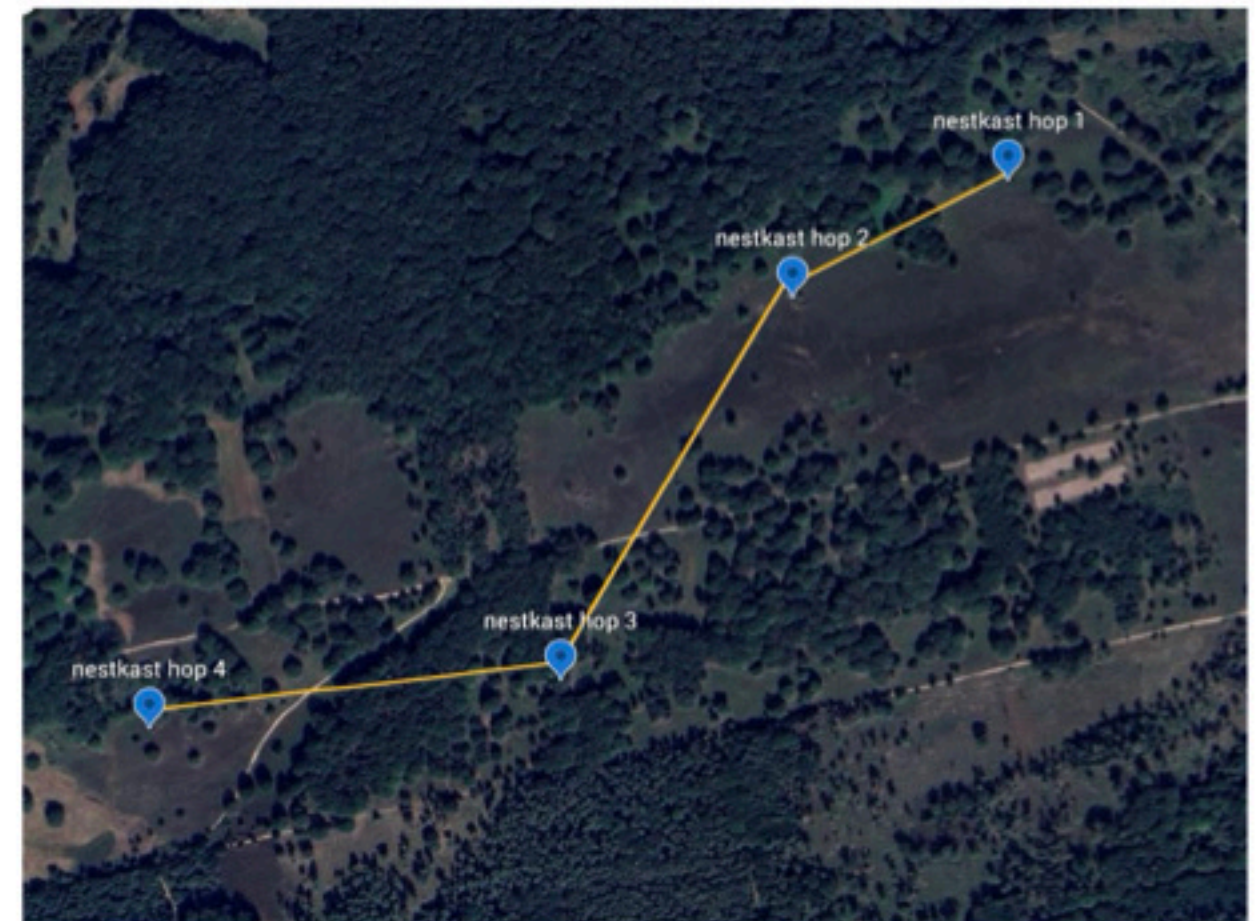
Tabel 1

50x30	50x30	25x30	62,5 Cm.	50x30	25x50	25x50	25x30
50x30,5	50x30,5	25x30		50x30			25x30
50	50	25		50	25	25	25
	125 Cm.			125 Cm.			
50x32,5	2 stuks	Dak					Maat
50x30	4 stuks	Voorachter	Betorplak 12 mm.				nestkast
25x30	4 stuks	Zijkant	2 platen 125 cm x 62,5 cm.				50 cm Breed
25x50	2 stuks	Onderkant					30 cm Hoog
25x12,5	2 stuks	Binnen					25 cm Diep
			Invulgat 51 mm.				
8x stiel hoek	40x40 mm						
Schroef 200 x	4,0 x 30 mm						
Lijm							
Verf							
Schroeven hoek	8x						
Afdekplaat gat	2x						
Grove houtspijkers	Hakelbaar						

Naar aanleiding van waarnemingen van de hop op de Meinweg de laatste jaren en de grote heidebrand denken wij dat de Meinweg een zeer geschikt leefgebied is voor de hop. We krijgen toestemming van SBB om 2 speciale nestkasten te plaatsen voor de hop op de Herkenbosscherheide, waarvan wij denken dat dit een goede habitat is met lage begroeiing van heide en open zandige plekken met voldoende aanbod van geschikte grote insecten die als voedsel dienen voor de hop. Op 3 april 2023 worden deze 2 nestkasten dicht bij de grond geplaatst op de verbrande Herkenbosscherheide op enkele grote verbrande omgevallen bomen. Op 30 maart 2023 wordt de hop gehoord op het plateau en op 1 april gezien op de kapvlakte bij de "Kievit". Het is niet zeker of dit al de hop is die op Meinweg gebroed heeft of dat het een doortrekker is? 21 April wordt de typische roep (

hoep,hoep,hoep) gehoord langs de grote Herkenbosscherbaan in de buurt van het veerooster. 12 Mei wordt de hop gehoord en gezien in de slenk, komende van de HBH. Foto's en bewegende beelden worden gemaakt van de hop. De hop vliegt van boom tot boom door de Slenk. T/m 20 mei wordt de hop regelmatig gehoord en gezien in de buurt van het veerooster en Paardengat. Vanaf 20 mei worden regelmatig 2 hopen tegelijk gehoord en gezien tussen Slenk en Rolvennen. We verwachten dat dit wel eens een 1e broedgeval zou kunnen worden op de Meinweg van de hop. Joop maakt een verwacht broedschema mocht de hop gaan broeden. Rond 25 mei begin eileg, vanaf 13 juni uitkomen jongen, vanaf 20 juni voedseltransport beide adultvogels naar nestlocatie. Voor die tijd voorziet man hop de broedende vrouw hop van voedsel op het nest. Uitvliegen juveniele hopen vanaf 3 Juli. Tot en met 17 juni wordt de hop regelmatig even gehoord en foeragerend gezien tussen Slenk en

Rolvennen. De hop foerageert voornamelijk op de paden met heel kort gras en ook op de met zeer korte begroeiing ingezaaide wildakker. Vanaf 19 juni zien we regelmatig 2 hoppen met voedseltransport in het Paardengat en rondom het wildrooster. De hoppen broeden niet in de 2 geplaatste speciale nestkasten. We proberen de broedlocatie te localiseren en onderzoeken geschikte holtes rondom veerooster en Paardengat. We vinden de broedlocatie niet. De hoppen maken soms tijdens hun vlucht een krijsend gaaiachtig geluid. Op 4 Juli vanaf 7.00 uur ziet Joop enkele keren de beide hoppen met voedseltransport rondom het veerooster. Om 11.00 uur loopt Joop over een uitgesleten wildpad van Zwijnen en Galloways door het lichte bos in de buurt van het wildrooster, van Grote Herkenbosscherbaan naar Heideweg. Vanaf dit wildpad vliegt een hop rustig op met een licht krijsend gaaiachtig geluid. De hop vliegt op 40 mtr. afstand in een kale boom en blijft rustig zitten. Het is een juveniel hop. Deze juveniel hop heeft duidelijk een kortere en lichtere snavel als de adult hoppen. Ook zijn de staart en vleugeluiteinden nog niet helemaal ontwikkeld. De juveniel heeft duidelijk witte mondhoeken en bij openen van de bek een roodachtige binnenkant. De juveniel blijft ongeveer 20 minuten poetsend zitten en vliegt dan rustig weg. Het 1e broedgeval van een hop met één uitgevlogen juveniel op de Meinweg is een feit. Dit is het 3e broedgeval van een hop in 2023 in Nederland. 1 op de Veluwe en 1 op de Leenderheide. Op 6 Juli wordt waargenomen dat de juveniel hop een zandbad neemt op de Heideweg. Een adult hop voedt de juveniel op het pad. Er wordt slechts 1 juveniel waargenomen. De hoppen worden na 6 Juli niet meer waargenomen. Op 2 augustus wordt er nog 1 foeragerende hop waargenomen op de HBH. Misschien een doortrekker? Het territorium en foerageergebied van ca. 140 Hectare bevindt zich tussen Slenk en Rolvennen. Het vermoeden bestaat dat de hop heeft gebroed in een oud spechtengat van een Grote Bonte Specht in een grote Eik langs de Heideweg. Verder viel ons op dat in het leefgebied weinig spechtengaten werden ontdekt die geschikt konden zijn als broedgelegenheid voor de hop. Als de hop in een spechtengat broedt is er weinig plaats (bodemoppervlak) voor de jongen. Waarschijnlijk maximaal 3. In een nestkast met groter bodemoppervlak zouden dit 5 tot 7 jongen kunnen zijn. Door klimaatverandering en opwarming zien wij ook dat de hop hun broedgebied steeds verder naar het Noorden uitbreiden. We verwachten dat zowel de hop als de draaihals de komende jaren weer een poging zullen doen in een geschikte habitat op de Meinweg. We hebben met toestemming van SBB 2 extra nestkasten voor de hop geplaatst in de buurt van de vermoedelijke broedplaats. In totaal hebben wij nu 4 speciale nestkasten hangen voor de hop op de Meinweg.

Waarnemingen hop 2010 t/m 2024 per periode (donkergroen 2023 broedgeval). 1 uitgevlogen juveniel

Jaar	maart	april	april	mei	mei	juni	juni	juli	juli	augustus	augustus
	15 t/m 31	1 t/m14	15 t/m 30	1 t/m 14	15 t/m 31	1 t/m14	15 t/m 30	1 t/m 14	15 t/m 31	1 t/m14	15 t/m 31
2010											
2015											
2016											
2017											
2018											
2019											
2020											
2021											
2022											
2023	30 mrt			13 mei				4 Juli			
2024											
					Broedperiode	Broedperiode	Broedperiode	Broedperiode			

Jaren met waarnemingen van de hop op de Meinweg

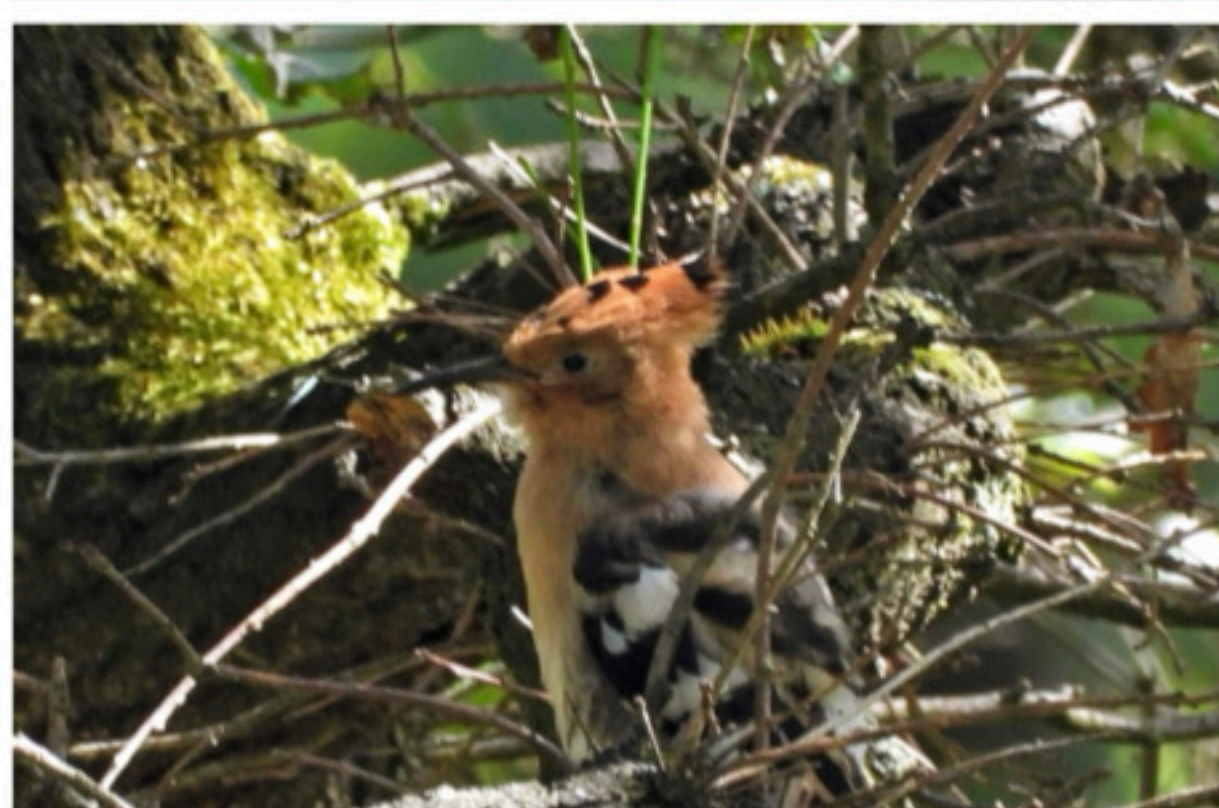
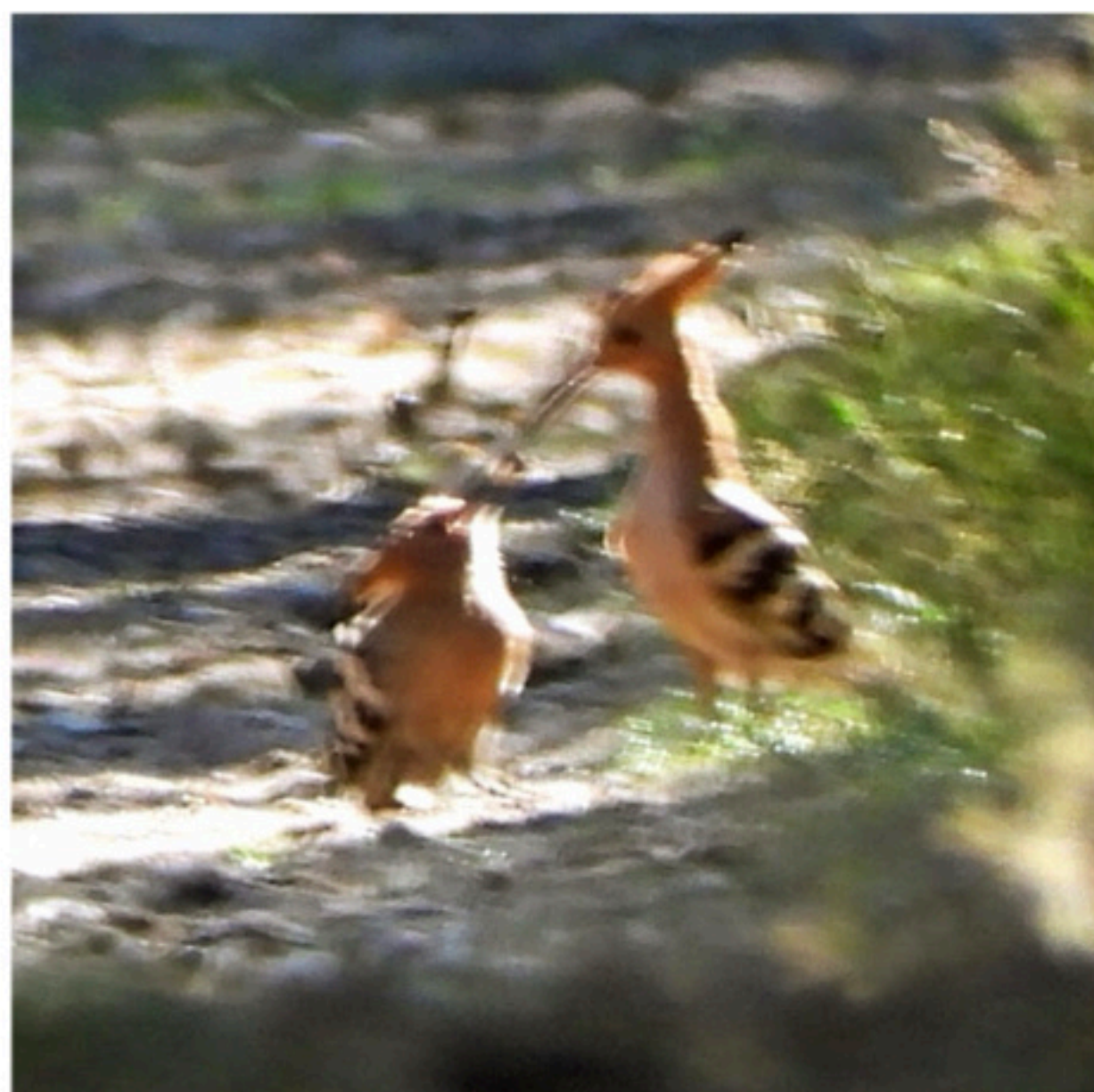
Juveniel Hop 4 juli 2023

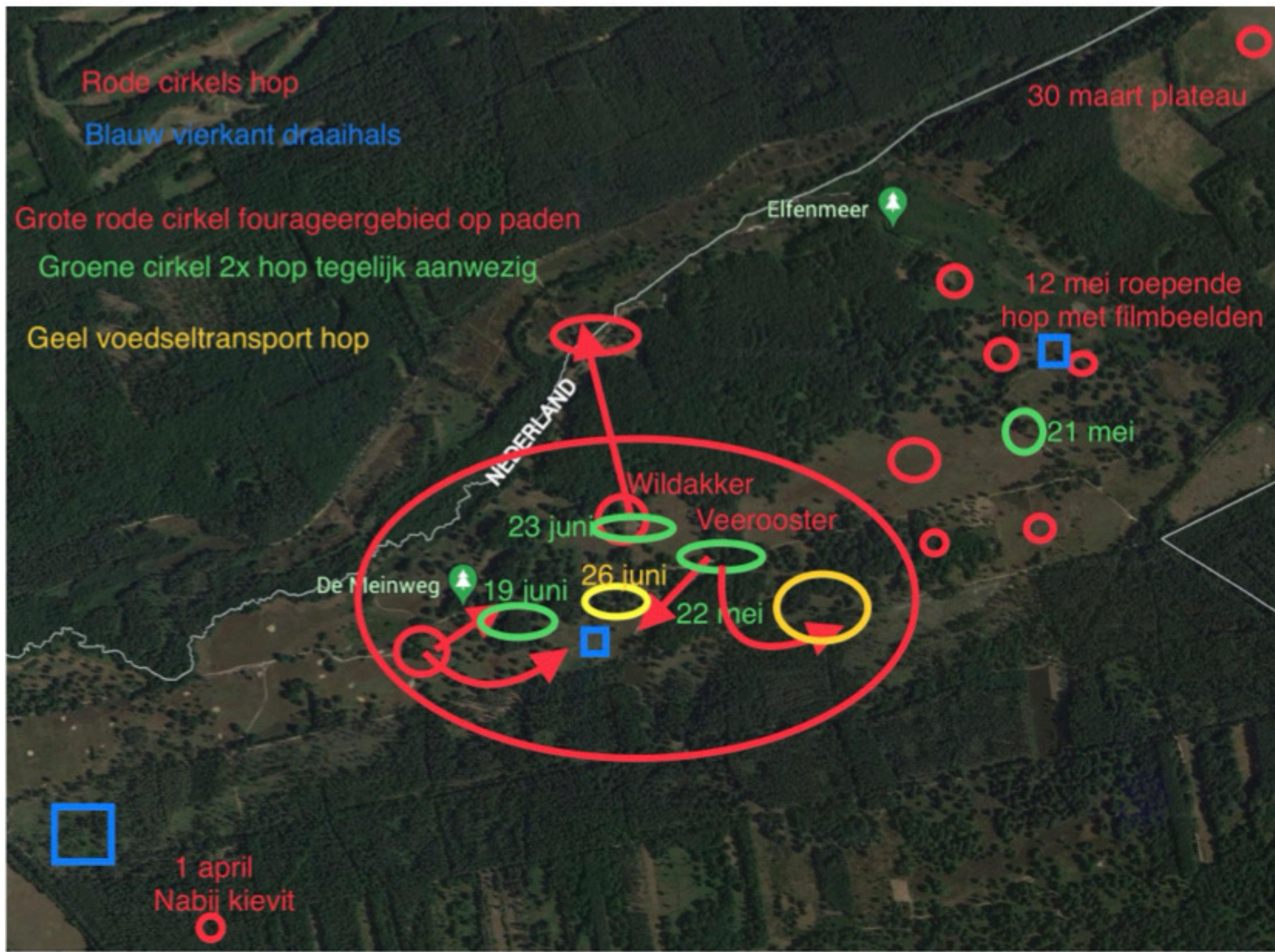

Adult Hop 4 juli 2023

Foto's Hop broedseizoen 2023

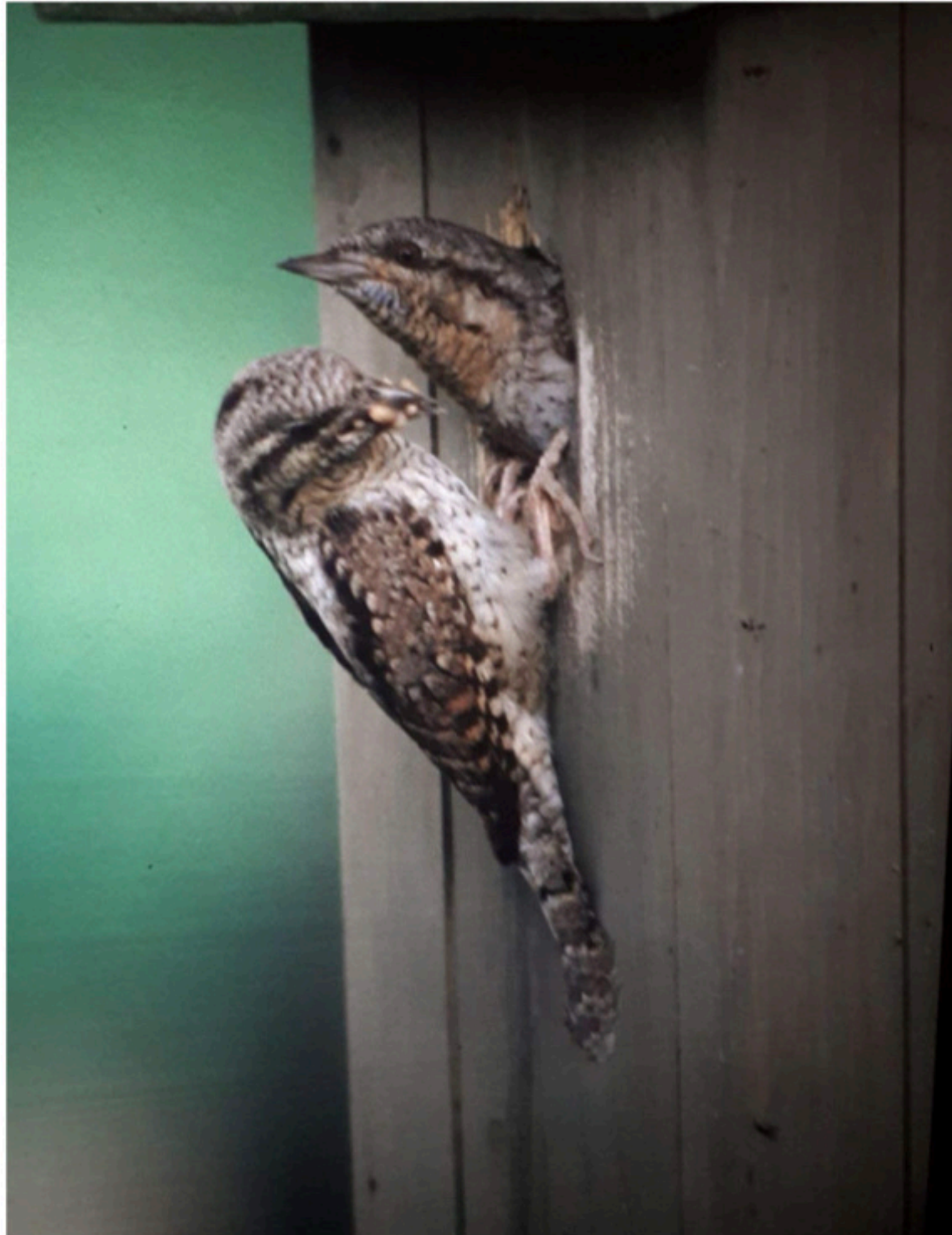
Mogelijke nestlocatie Hop

Enkele overwinteraars in de nestkasten

Broedgeval 1984 in nestkast op de Meinweg foto dhr. Bergs

Broedgeval 2021 in nestkast op de Meinweg

Hoe verder komende jaren?

Het nestkastenproject is zeker al geslaagd, mede door het broedgeval van de Draaihals in Nestkast SK02 in 2021 met 4 uitgevlogen juveniel!

In de winter van 2024 vinden er ingrijpende onderhoudswerkzaamheden plaats in de belangrijkste habitat van de Draaihals in de Slenk om het gebied zo open mogelijk te houden. Daarbij wordt veel opslag van Grove Den en Berk verwijderd. Alle oudere en dikkere Berken worden geringd zodat ze afsterven en geen zaadbanken meer kunnen vormen. De Berken waar nestkasten voor de Draaihals aan hangen worden boven de nestkasten afgezaagd en onder aan de stam geringd. De komende 4 tot 6 jaar zal dat de spechten de mogelijkheid bieden om hun holtes in deze dode Berken uit te hakken. Maar uiteindelijk na ca. 6 jaar zullen deze Berken die allen onder aan de stam geringd zijn omvallen doordat op de plaatsen waar de bomen geringd zijn water kan indringen en onder aan de stam snel rot worden. In de jaren 60 tot 90 van vorige eeuw hebben Draaihalzen in de Slenk gebroed in Berken. De Draaihals heeft spechtengaten en/of nestkasten nodig om in te broeden omdat hij zelf geen holtes in bomen kan hakken. De habitat in de Slenk is uitermate geschikt voor de Draaihals getuige de vele waarnemingen van roepende en baltsende Draaihalzen door de jaren heen. (Zie kaartje van waarnemingen Draaihals 1962 - 2024). De Draaihals zal dan ook komende jaren afhankelijk blijven van nestkasten in de Slenk om in te broeden. Mocht het nodig zijn dan zullen we de speciale nestkasten verplaatsen en/of aanvullen naar geschikte plaatsen in en rondom de Slenk. We blijven de nestkasten monitoren en proberen de habitat en nestgelegenheid geschikt te houden voor de Draaihals. We hopen dat komende jaren het broedgeval van de Draaihals en Hop een passend vervolg gaat krijgen.

Auteurs Leo Koster en Joop Wolters

Bewegend beeldmateriaal van de Draaihals en Hop van Joop Wolters is te vinden op YouTube onder "natuurfilms Joop Wolters" in de filmpjes :

Bijzondere broedvogels op de Meinweg (o.a. draaihals en hop) 34 minuten

De draaihals op de Meinweg 2021 (wendehals) 2.29 minuten

Uitgebreid beeldmateriaal (foto's en film) van de Hop en Draaihals is op aanvraag beschikbaar.

Alle foto's en videobeelden zijn op verantwoorde wijze gemaakt en op grote afstand van eventuele nestlocaties. De levenswijze van Fauna en Flora wordt niet in het gedrang gebracht. Behoud en welzijn van de dieren en hun omgeving staat voorop. Er is toestemming van de terreinbeherende instantie om gebieden te betreden. Het beeldmateriaal is gemaakt ten behoeve van onderzoek in verschillende natuurprojecten van Stichting Koekeloere. Er is géén gebruik gemaakt van geluidsopnames om vogels te lokken. Het delen van dit beeldmateriaal is bedoeld om de waardering en kennis van de natuur op de Meinweg en omgeving te vergroten.